

1883 V, 6.

25
L.
11

DENKBEELDEN

OVER

ONSTERFELIJKHEID

BIJ DE

HINDU'S

DOOR

G. B. H. V. H. E.

DEVENTER,
W. HULSCHER G.J.ZN.

1883.

21

ce

y

Uitgave van W. HULSCHER G.J.zn.

TE DEVENTER.

G. B I R N I E,

DE INVLOED

VAN DE

HINDOE-BESCHAVING.

f 0.90.

DENKBEELDEN

OVER

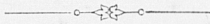
ONSTERFELIJKHEID

BIJ DE

HINDU'S

DOOR

G. B I R N I E.

DEVENTER,
W. HULSCHER G.J.ZN.

1883.

Snelpersdruk van H. C. A. THIEME, te Nijmegen.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0523 6033

DENKBEELDEN OVER ONSTERFELIJKHEID

BIJ DE

H I N D U ' S .

Het is nu ruim 4 jaren geleden, dat de groote oriëntalist Max Müller in de abdij van Westminster te Londen zijne beroemde redevoeringen hield over den oorsprong en de ontwikkeling van den Godsdienst.

Zijne laatste rede besloot hij met een blik op de toekomst.

Als alle godsdiensten, meende hij, hadden afgeworpen, wat door den tijd onbruikbaar was geworden, dan zoude in elken godsdienst eene onvergankelijke kern van waarheid overblijven, waaruit de godsdienst der toekomst zoude opgroeien.

Voor die kerk der toekomst zouden bijdragen:
De *Hindu* zijn aangeboren ongeloof in deze

en zijn onwankelbaar geloof in eene andere wereld;

De *Buddhist* zijn begrip van de eeuwige wereldorde, zijne onderworpenheid daaraan, zijne zachtaardigheid, zijn mededoogen;

De *Mahomedaan*, zoo hij al niets anders had bij te dragen, ten minste zijne matigheid;

De *Jood* zijne gehechtheid, door goede en kwade tijden heen, aan den eeuwigen God, die de gerechtigheid liefheeft en wiens naam is: ik ben;

De *Christen* het beste van alles, — als zij, die er aan twijfelen, het slechts wilden beproeven, — onze liefde voor God, — noem hem zooals gij wilt: den oneindige, den onzichtbare, den onsterfelijke, den Vader, ons hoogste zelf, dat boven en door en in alles is, — geopenbaard in onze menschenliefde, onze liefde voor levende wezens, onze liefde voor de dooden: — onze levende en onsterfelijke liefde.

Ik wil trachten u heden avond eenig denkbeeld te geven, hoe wij de boven aangehaalde woorden van Max Müller: »het den Hindu »aangeboren ongeloof in deze en onwankelbaar

»geloof in eene andere wereld,» — hebben te verstaan; daar zij zonder toelichting een geheel verkeerden indruk moeten geven, betreffende de wereldbeschouwing der Hindu's.

Het ligt in den aard der zaak, dat bij hen, evenals bij ons, een groot verschil bestaat tusschen het volksgeloof en de slotsom, waartoe de meest verlichten onder de Brahmanen geraakten. Beiden wil ik, voor zoover mijne krachten toereikende zijn, behandelen.

Als een beeld van het volksgeloof heb ik gemeend u eene vertaling te moeten geven van een zedekundig verhaal uit Somadeva's verhalen-schat, dat onder den naam van Nâgânanda, d. i. de vreugd der slangen, de stof heeft geleverd voor een der weinige tot ons gekomene Sanskrit drama's.

De barbaarsch klinkende namen dacht ik te kunnen vermijden door ze in 'tHollandsch te vertalen, en b. v. Jimûtaketu, iemand die een donderwolk tot vaandel heeft, en Jimûta-vâhana, iemand die een donderwolk tot voertuig heeft, terug te geven door Wolkvaan en Wolkridder; — bij nader inzien moest ik daarvan afzien, omdat het niet mogelijk is voor elk der scheppingen, waarmede de Indische

fantasie den Hemel en de Onderwereld bevolkte, een corresponderend Hollandsch woord te vinden.

Zoo zijn Vidyâdhara's en Siddha's met bovennatuurlijke krachten begaafde, en voor gewone menschen onzichtbare, hemelingen, waarvoor wij slechts het woord Engel hebben, en Nâga's (een woord dat slang beduidt) de bewoners van eene der benedenwerelden, die op aarde eene menschelijke gedaante konden aannemen.

Ik heb getracht den tekst zoo getrouw mogelijk terug te geven en mij slechts eene enkele wijziging veroorloofd. Hetzelfde onderwerp wordt n. l. in Somadeva's werk tweemaal op eenigzins verschillende wijzen behandeld. Beiden bevatten stukken, die voor mijn doel geschikt en andere, die daarvoor minder geschikt waren; uit de eerste heb ik een geheel gevormd, waarvoor ik thans uwe welwillende aandacht inroep, ten einde te trachten de diepe gedachten te ontdekken, die onder het bonte gewaad der oostersche fantasie verborgen liggen.

De Vreugd der Slangen.

Er is hier (op aarde) een koning der bergen, Himâlaya genaamd, de verzamelplaats van alle edelgesteenten, waaruit Gaurî⁽¹⁾ en Gangâ,⁽²⁾ de beide geliefden van Çiva, zijn voortgesproten. — Met recht wordt *hij* door de drie werelden bezongen, op wiens rug nog geen held den voet heeft gezet, en die te midden van de hoofdgebergten der aarde trotsch zijn kruin verheft. — Op zijn rug bevindt zich eene stad, naar waarheid de Goudstad genaamd, die op een stralenkrans gelijkt, door de zon daar neergelegd.

In die schoone stad leefde de koning der Vidyâdhara's Jîmûtaketu, als Indra, de koning der Goden, op den berg Meru. ⁽³⁾ Hij had in zijn tuin een voorvaderlijk erfstuk, een wonderboom, met recht Manorathada genaamd; want hij vervulde alle wenschen. -- Eens wendde zich Jîmûtaketu tot dien door een god bezielde wonderboom en bad hem: »Altijd hebben wij »van U alles wat wij wenschten verkregen, »daarom, Deva! schenk mij, die kinderloos »ben, een deugdzamen zoon." — Daarop zeide de wonderboom: »Koning! gij zult een zoon

»verwekken, die, zich zijn vroeger leven herinnerende, een toonbeeld van vrijgevigheid en een vriend aller schepselen zal zijn.” — Toen de koning dat vernam, was hij zeer verheugd; hij boog zich voor den Wonderboom en deelde de heugelijke tijding aan zijne gemalin mede. — Zoo werd dan niet lang daarna dezen koning een zoon geboren, wien hij den naam van Jîmûtavâhana gaf, en die, met de hem aangeboren deugden, tot een edel jongeling opgroeide.

Toen hij den volwassen leeftijd had bereikt, wijdde zijn vader hem tot onderkoning, daartoe aangespoord door zijn ministers en door de vele deugden zijns zoons.

In de dagen, dat hij die waardigheid bekleedde, spraken hem eens de belangstellende ministers zijns vaders aldus aan: »Prins, deze wonderboom, die al onze wenschen vervult en onzichtbaar is voor alle andere schepselen, moet gij steeds in eere houden; zoolang hij er is, zoude de dondergod Indra zelf ons geen kwaad kunnen doen, laat staan een ander.”

»Ach, hoe jammer is het, dat onze vaders, die zulk een onsterfelijken boom ontvingen, daarvan geen hem waardige vrucht

» hebben geplukt. Enkele armzaligen hebben
 » hem iets voor zich zelf gevraagd en daardoor
 » hun eigen ziel, ja zelfs de wereldziel, tot
 » beuzelarij gebracht. Ik zal hem mijn liefsten
 » wensch doen vervullen.»

Zoo peinzende ging de edele jongeling naar zijn vader, jegens wien hij steeds nauwgezet zijn kinderplichten vervuld had. Hij zette zich op een eenzame plaats vertrouwelijk naast hem en sprak : » Vader ! gij weet, dat in dezen maal-
 » stroom des levens, alles, ook ons lichaam,
 » onbestendig is, als de golven der zee. Bovenal
 » is het geluk vluchtig en voorbijgaand, als het
 » morgenrood : waar en wanneer werd het
 » ooit duurzaam bevonden ? Slechts één ding
 » is bestendig in deze wereld der onbe-
 » stendigheid, dat is weldadigheid ; — zij
 » baart deugd en eer, waarvan honderden eeu-
 » wen getuigen zijn. Daarom, Vader, als wij
 » in aanmerking nemen hoe kortstondig ons be-
 » staan hier is, waarom zullen wij dan dien
 » weldadigen boom onderhouden, op gelijke
 » wijze als onze voorzaten, die hem met de
 » kreet : » Hij is van mij, van mij ! » bewaakten. —
 » Waarom behoort hij U, of waarom behoorde
 » hij hun ; wien behoort hij eigenlijk, en wie

»behoort hem? Daarom Vader! wil ik met uw
 »goedvinden dien wonderboom uitsluitend tot
 »het welzijn van anderen doen strekken.»

»Het zij zoo!» sprak de vader. Daarop wendde zich Jîmûtavâhana tot den boom, zeggende: »Alle wenschen van onze voorvaders
 »hebt gij vervuld, daarom, deva! vervul deze
 »enkele bede van mij: maak dat ik alle ar-
 »moede van deze wereld zie verdwijnen. Heil
 »zij U! Ga! Ik schenk U aan deze nooddruf-
 »tige wereld.» — Terwijl Jîmûtavâhana met zaamgevouwen handen zoo sprak, vernam hij een stem uit den boom: »Gij verlaat mij; ik
 »ga.» Terstond vloog hij op naar den hemel en liet zulke schatten op den aardbodem regenen, dat er geen noodlijdende meer gevonden werd.

Uithoofde van zijne ongeëvenaarde meedoo-
 gendheid werd de roem van Jîmûtavâhana
 over de drie werelden verbreid. (⁴)

Zijn bloedverwanten konden dat uit wangunst niet verdragen; zij meenden, dat, nu hij zich voor het welzijn der wereld van den wonderboom had ontdaan, hij en zijn vader gemakke-
 lijk konden worden overwonnen; zij kwamen bij elkander en besloten zich ten strijde uit te

rusten om hem zijn koningschap te ontnemen,

Toen Jimûtavâhana dat vernam, zeide hij tot zijn vader: »Vader, wie zou U, met de wapenen in de hand, kunnen weerstaan? Maar »wie zou zoo hardvochtig willen zijn, zijn bloed- »verwanten te dooden, wenshende koning te »blijven, enkel en alleen ter wille van dit zondige, aan vernietiging onderworpen lichaam? »Wat hebben wij met dit koningschap te doen? »Laat ons elders gaan om de deugd te be- »trachten, die in twee werelden vreugde zal »verschaffen. Laat die armzalige bloedverwanten, die belust zijn op het koningschap, er »zich vroolijk mee maken.»

Zijn vader antwoordde daarop: »Terwille »van U, mijn kind! begeerde ik het koningschap; »als gij, met deernis begaan zijnde, het laat »varen, wat zou dan een oud man, als ik, er »om geven?»

Toen hij zag, dat zijn vader er genoeg in nam, verliet Jimûtavâhana zijn rijk, en begaf zich met hem en met zijne moeder naar het Malaya gebergte, (5) waar hij een kluizenarij stichtte in eene vallei, overschaduwde door welriekende Candana boomen en waardoor een beekje met bekoorlijke watervallen heenstroomde. Daar

beijverde hij zich zijn vader en moeder te verzorgen. Hij sloot daar vriendschap met Mitrâvasu, den zoon van den daar woonachtigen koning der Siddha's.

Eens ontmoette Jimûtavâhana de jeugdige zuster van zijn vriend op eene eenzame plaats en, daar hij herinnering had van zijn vorig leven, herkende hij haar terstond als zijn vroegere vrouw. Van het oogenblik af, dat zij elkaar zagen, ontstond er tusschen hen een wederzijdsche liefde: zij waren, als de hinde en de olifant, in hetzelfde net gevangen.

Onverwachts kwam op zekeren dag Mitrâvasu bij den alomgeëerden Jimûtavâhana en zeide: »Ik heb een jongere zuster, Malaya-vatî genaamd, die ik u tot vrouw wensch »te geven; weerstreef mijn wensch niet.»

»Kroonprins!» was zijn antwoord, »in mijn »vorig leven was zij mijne vrouw, gij waart »toen mijn boezemvriend. Ik bezit de gave, »mij mijn vroegere geboorten te herinneren.»

Toen Mitrâvasu dat hoorde, zeide hij: »Ik »ben zeer nieuwsgierig het verhaal van mijn »vorig leven te vernemen». Jimûtavâhana deed hem daarop het volgende verhaal:

Voorheen zweefde ik eens als Vidyâdhara door het luchtruim over de spitsen van den Himâlaya, op een oogenblik dat Çiva zich daar beneden met Gaurî, zijne vrouw, verlustigde. Verstoord, dat ik hem over het hoofd heen vloog, vervloekte hij mij: »Als mensch »zult gij wedergeboren worden, gij zult dan »met eene Vidyâdharî trouwen en, na uw zoon »in uw plaats gesteld te hebben, wederom »als Engel geboren worden, terwijl gij dan »tevens herinnering zult hebben van uw vroeger »bestaan.” Mij zoo het einde mijner vervloeking aangekondigd hebbende, zweeg Çiva en verdween.

Niet lang daarna werd ik op aarde geboren in eene koopmansfamilie: — als de zoon van den rijken koopman Mahâdhana, groeide ik op in de stad Vallabhî. Met der tijd, toen ik de jongelingsjaren bereikt had, ging ik met het noodige gevolg, op last van mijn vader, voor zaken naar een ander land. — Op de t' huisreis werd ik door roovers overvallen, die mij van alles beroofden en gebonden naar een aan Durgâ gewijden tempel in hun dorp brachten. Een lang rood vaandel flapte bij den tempel neer, als de tong vanden levensdelger, belust op het bloed der

offerdieren. Met het doel mij te offeren werd ik voor hun vorst Pulindaka gebracht, die daar zijne devotie's voor de Godin verrichtte. Zoo-dra de Çabara (6) mij zag werd zijn hart voor mij vertederd. (Als het hart zonder oorzaak liefde gevoelt, dan spreekt eene toegenegenheid uit een vorig leven). De Çabara-vorst maakte mijne banden los, en wilde daarop zich zelf offeren in stede van het onvolbrachte offer, toen de stem der Godin tot hem sprak : »Doe »dat niet; ik ben over u voldaan; gij moogt »u een gunst verzoeken." — Verheugd riep hij uit: »Als gij mij genadig wilt zijn, welke »andere gunst zou ik kunnen vragen, dan dat »deze koopman in een volgend leven weer »mijn vriend moge zijn!" (7)

»Dat zij zoo!" sprak de stem en zweeg.

De Çabara liet mij naar huis gaan met geschenken overladen.

Toen mijn vader mijn wedervaren hoorde : — hoe ik niet alleen van mijne reis, maar tevens uit de kaken des doods was terug ge-keerd — richtte hij een groot feest aan.

Eenigen tijd daarna zag ik denzelfden Çabara-vorst, die voor onzen koning gebracht werd, omdat hij een karavaan had beroofd. Terstond

gaf ik daarvan kennis aan mijn vader, die bij den koning voor hem sprak, en zoo werd hij voor honderd duizend goudstukken door mij van de doodstraf bevrijd.

Na hem aldus vergolden te hebben, dat hij mij het leven had gered, bracht ik hem verheugd naar ons huis, waar hij vele dagen doorbracht en met eerbewijzen werd overladen. Daarop lieten wij hem vertrekken.

Hij keerde naar zijn dorp terug, maar zijn hart, dat aan mij gehecht was, liet hij achter. Al wat hij aan paarden, muskus en dergelijke bezat, achtte hij een veel te gering geschenk om zijne dankbaarheid te toonen; daarom begaf hij zich, met zijn boog tot eenig gezelschap, naar den Himâlaya op de olifantenjacht, om een weergalooze paarlensnoer voor mij te bekomen. ⁽⁸⁾

Dáár ronddoolende kwam hij eens aan een groot schoon meer, aan welks oever een tempel stond, en dat vriendelijk gekleurd werd door rozeroode lotusbloemen, geheel in overeenstemming met zijn door vriendschap gekleurd hart.

Hij vermoedde dat daar wilde olifanten zouden komen om hun dorst te lesschen, en verschool zich, verlangend er een te schieten, — toen daar

een jong, beeldschoon meisje op een leeuw kwam aanrijden, met het doel in den, aan het meer gelegen, tempel Çiva te gaan vereeren. — Het scheen hem toe, alsof de dochter van den koning der Sneeuwbergen voor de tweede maal op aarde verscheen om, als jonge maagd, zich geheel aan Çiva's dienst te wijden.

Verstomd over deze verschijning, overlegde de Çabara bij zichzelf: »Wie zou dat zijn? Als »zij eene sterveling was, hoe kon zij dan een »leeuw tot voertuig hebben? Is zij eene hemel- »sche; hoe zou zij dan zichtbaar kunnen zijn »voor iemand van mijn slag? Zeker krijgen »mijne oogen, in levende lijve het gevolg te »zien van mijne vroegere goede werken. Indien »het mij gelukken mocht deze met mijn vriend »in het huwelijk te vereenigen, dan zou dat »het schoonste blijk mijner dankbaarheid zijn. — »Het best is, dat ik naar haar toe ga, om »te vernemen, wie zij is." Zoo peinzende ging hij naar haar toe.

Het meisje was intusschen van den leeuw gestegen, die zich in de schaduw had neergevlijd, en begon lotosbloemen te plukken. Toen hij dicht bij haar was gekomen, zag zij den Çabara, die zich eerbiedig voor haar boog.

Zij verkwikte hem met een gastvrijen welkoms-groet. »Wie zijt gij, en hoe komt gij in »deze ongenaakbare streek?» Zoo sprak zij tot den Çabara. Waarop deze antwoordde: »Ik ben een Çabara-vorst, die zijn eenige toe- »vlucht heeft gezocht aan de voeten van Durgâ. »Ik ben hier gekomen om wilde-olifants-paarden »te zoeken. Toen ik u daar zag, Devi! (9) »dacht ik aan een vriend van mij, Vasudatta, »den zoon van een rijken karavaan-voerder, aan »wien ik het leven verschuldigd ben. — Even- »als gij, lief kind! is ook hij weergaloos in »schoonheid: de onsterfelijkheid straalt hem »uit de oogen. De gelukkigste op aarde is »het meisje, aan wie hij zijn met armbanden »versierde hand zal reiken: die hand, die een »schat van vriendschap, weldadigheid, mede- »doogen en oprechtheid bevat. — Als iemand »van uwe aanvalligheid niet met zulk een »jongeling vereenigd wordt, dan draagt, tot mijn »smart, de God der Liefde zijn boog te vergeefs.”

Door deze woorden van den jagerkoning, die de ooren van het meisje troffen, als klan-ken van een betooverende minnespreuk, werd haar hart eensklaps veroverd.

Aangedreven door de liefde, sprak zij tot

den Çabara: »Waar is uw vriend? Breng hem »hier; laat hem mij zien.»

»Dat zal ik doen,» was zijn antwoord.

Trotsch zijn doel bereikt te hebben, nam hij afscheid van haar, en vertrok met een verheugd hart.

In zijn dorp gekomen, nam hij honderden vrachten parels, muskus en dergelijke mee en begaf zich naar ons huis. Met dat alles kwam hij binnen en gaf het geschenk, dat vele honderdduizenden waard was, aan mijn vader.

Nadat wij den dag in feestvreugde hadden doorgebracht, vertelde hij mij 's nachts, toen wij alleen waren, alles omtrent het meisje, dat hij gezien had.

»Kom, laat ons gaan,» zeide hij, en zoo vertrok de Çabara dien nacht stilletjes met mij, die van verlangen brandde. Toen mijn vader den volgenden morgen hoorde, dat ik met den Çabara-vorst was weggegaan, stelde hij zichzelf gerust, omdat hij op zijn vriendschap vertrouwde.

Met behulp van den energieken Çabara, die mij op weg in alles ten dienste stond, bereikte ik eindelijk het Sneeuwgebergte.

Wij kwamen aan het meer, waarin wij ons

dien avond baadden, en waar wij, na ons aan zoete vruchten vergast te hebben, den nacht in het bosch doorbrachten.

Het was een heerlijke nacht daar aan dat meer met zijn verfrisschend water. Wij strekten onze vermoeide leden uit onder het geboomte, dat door het licht der maan, die wekster der geneeskracht in de kruiden, beschenen werd. Zacht kirden de woudduiven boven ons hoofd, alles was met bloemen van slingerplanten bezaaid, waarvan de zoete geuren ons door zachte koeltjes werden toegewaaid. Dat bosch scheen ons toe de woonplaats van het genot te zijn.

Den volgenden morgen was het alsof mijn smachtend hart het meisje telkens op haren weg tegemoet snelde. Een trilling van mijn rechter oog, ⁽¹⁰⁾ alsof het belust was haar te zien, gaf mij haar nadering te kennen. En daar was zij, de schoone! Dat kind met haar fijne zachte wenkbrauwen zat op een fier gemaanden leeuw ⁽¹¹⁾ en geleek de sikkels der maan rustende in den schoot van een zwarte donderwolk. Wat ik, haar ziende, in mijn hart gevoelde, weet ik niet. Het was een mengsel van blijdschap, verbazing, verlangen en angst.

Zij steeg van den leeuw af, ging bloemen plukken, in het meer baden, en begaf zich daarop naar den, aan 't meer gelegen, tempel om Çiva te vereeren.

Toen hare devotie afgeloopen was, ging mijn vriend de Çabara, beleefd buigende, naar haar toe en zeide tot haar, die zijn groet minzaam beantwoordde: »Devi! De vriend, die ik meen »dat een geschikt echtgenoot voor u zou zijn, »heb ik hierheen gebracht, als gij het goed »vindt, zal ik hem aan u voorstellen.»

»Laat hem mij zien,» antwoordde zij. Waarop de Çabara mij tot haar bracht.

Van terzijde zag zij mij met hare van liefde stralende oogen aan, en, geheel onder den invloed der liefde, sprak zij tot den Çabara:

»Uw vriend is geen mensch; hij is zeker »een god, die tot mij is gekomen, om mij te »beproeven. Hoe zou dat de gestalte van »een sterveling kunnen zijn?»

Toen ik dat hoorde, sprak ik zelf tot haar, om haar gerust te stellen: »Ik ben werkelijk »een sterveling, liefste! Hoe zou iemand be- »drog kunnen plegen jegens een onschuldig »meisje? Ik ben de zoon van den karavaan- »voerder Mahâdhana, die in Vallabhî woont,

» hem door de genade van Çiva geschonken.
 » Met het doel een zoon te krijgen, had hij zich
 » met vasten en onthouding tot den God ge-
 » wend, die den sikkkel der maan op zijn voor-
 » hoofd draagt, (1²) en kreeg, goedgunstig, van
 » den God in den droom deze toezegging: » Sta
 » op! u zal een edele zoon geboren worden.
 » Dit is een geheimnisvolle zaak, die u niet ver-
 » der kan worden uitgelegd.” Dat hoorende
 » werd mijn vader wakker, en, na eenigen tijd
 » werd ik als zijn zoon geboren, en kreeg den
 » naam van Vasudatta. Deze Çabara-vorst
 » heeft mij zijn vriendschap geschonken, toen
 » ik in den vreemde was, en heeft getoond
 » mijn trouwe bondgenoot in den nood te zijn.”

Toen ik daarop zweeg, zeide het meisje met van schaamte neergeslagen oogen:

» Dat moet zoo zijn; want van nacht verscheen
 » Çiva mij, zijn dienaars, in den droom en
 » zeide: » » Ik ben over u tevreden; morgen
 » » vroeg zult gij uw aanstaanden man ontmoet-
 » » ten.””

» Gij zult mijn echtgenoot en uw vriend mijn
 » broeder zijn.” Toen zij mij met deze liefelijke
 woorden gelukkig had gemaakt, zweeg zij.

Daarop overlegde ik met haar, hoe ons hu-

welijk op gepaste wijze zou voltrokken worden, en besloot ik met haar en mijn vriend naar het huis mijns vaders te gaan. Zij wenkte den leeuw met de hand en sprak tot mij: »Bestijg dezen, geëerde man!» (13) Met toestemming van mijn vriend den Çabara, besteeg ik den leeuw, en plaatste mijn liefste op mijn schoot. Daarop begaf ik mij naar huis, mijn beminde en ik op den leeuw rijdende, terwijl mijn vriend voor ons uitging. Onderweg voedden wij ons met het vleesch van de herten die hij schoot, en bereikten zoo de stad Vallabhî. Zoodra de menschen daar mij met mijn beminde op een leeuw zagen aankomen, snelden zij naar mijn vader, om het hem te vertellen. Verheugd kwam deze naar buiten, en zag mij, tot zijn vreugde en verbazing, van den leeuw afstijgen en aan zijn voeten nederknielen. Maar toen ook die weergalooze schoone zijne voeten omklemde, en hij zag, hoe waardig zij was, mijne vrouw te worden, kende zijne blijdschap geen perken. In huis gegaan zijnde, vroeg hij naar al ons wedervaren; hij prees de trouwe vriendschap van den Çabara-koning en richtte een groot feest aan.

Op den door de sterrewichelaars aange-

wezen dag ⁽¹⁴⁾ werd het schoone meisje met mij in den echt verbonden in tegenwoordigheid van alle bloedverwanten.

Dat ziende, nam plotseling de leeuw, die mijne vrouw tot voertuig had gediend, voor ons aller oogen de menschelijke gedaante aan. »Wat is dat?» riepen verbaasd allen, die het zagen, — en hij, in hemelsche kleeren gedoscht, sprak mij aldus aan: »Ik ben een engel, Citrân-gada genaamd; dit meisje is mijn dochter »Manovati, die ik meer dan mijn leven liefheb. »Met haar op mijn schoot doorkruisde ik de »bosschen, en zoo kwam ik eens aan de Gangâ »langs wier oevers talrijke kluizenarijen verspreid liggen. Uit vrees een vroomen kluizenaar »over het hoofd te vliegen, vloog ik midden »over de rivier. Maar zie! het noodlot wilde, »dat ik mijn bloemkrans in het water liet vallen, »juist op het oogenblik, dat de heilige Nârada, »die daar gebed had, uit het water steeg, — »zoodat de krans op zijn rug terecht kwam. Daar- »over vertoornd vervloekte mij de Muni, ⁽¹⁵⁾ »zeggende:

» »Ga, ellendige! tot straf voor uwe verme-
 » »telheid zult gij in een leeuw veranderen. Op
 » »uw rug zult gij in het Himâlaya-gebergte

» » uw dochter rondvoeren, totdat zij met een
 » » mensch in het huwelijk verbonden zal worden.
 » » Dat ziende zult gij van dezen vloek bevrijd
 » » worden.””

» Door dien vloek ben ik een leeuw gewor-
 » den, en heb mijne dochter, die zich aan den
 » dienst van Çiva had gewijd, op het Sneeuw-
 » gebergte rondgevoerd. Hoe daarna door de
 » pogingen van dezen Çabara-vorst ons aller
 » geluk bevorderd is, dat is u bekend. Thans
 » ga ik heen. Heil zij U! ik ben van mijn vloek
 » bevrijd.” — Dit zeggende, steeg de engel
 in het luchtruim op. Mijn vader was stom van
 verbazing, maar verheugde zich met zijn bloed-
 verwanten en volgelingen over de eervolle echt-
 verbintenis, en richtte een groot feestmaal aan.

» Wie kan zich een denkbeeld vormen van
 » de daden, waartoe trouwe vrienden in staat
 » zijn, die zich zelfs dan niet bevredigd gevoelen,
 » als zij hun leven voor hen, die zij lief hebben,
 » ten offer brengen?” Zoo sprak menigeen, als
 hij met bewondering nadacht over de edele daden
 van den Çabara-vorst. Ook onze koning was
 ten hoogste ingenomen met den edelen Çabara,
 die mij zooveel toegenegenheid had bewezen.
 Hij bekleedde hem met het oppergezag over

alle bosschen, daartoe aangespoord door mijn vader, die den Koning daarvoor een groot geschenk in paarden gaf.

Daarna leefde ik gelukkig met mijne vrouw Manowatî en mijn vriend den Çabara-koning; deze toch gevoelde zich al minder en minder t'huis in zijn geboorteland, en woonde meestentijds bij ons in. En zoo ging de tijd voor ons beiden, vrienden, voorbij, elkaar met vriendschapsbewijzen overladende.

Het duurde niet lang of Manowatî schonk het leven aan een zoon, die de lichamelijke verschijning van de vreugde der geheele familie scheen te zijn.

Toen mijn vader dat zag, meende hij de vrucht des levens geplukt te hebben. Hij was oud geworden, en begaf zich daarom met zijn vrouw naar de Gangâ om dit lichaam te verlaten.

Ik was diep bedroefd over dat besluit van mijn vader; mijn bloedverwanten spraken mij echter wat moed in, zoodat ik er in toestemde de zaken van mijn vader voort te zetten. Zowel de aanblik van het onschuldige gelaat mijner vrouw, als het gezelschap van mijn vriend den Çabara beurden mij op, zoodat mijne dagen

voorbijgingen in vreugde over mijn braven zoon, in blijdschap over mijn lieve vrouw, in het genot van trouwe vriendschap.

Maar ik werd oud, en de grijsheid vatte mij bij de kin, en sprak vriendelijk tot mij: »Wat hebt gij nu nog t' huis te doen?» Toen overviel mij de lusteloosheid voor wereldsche zaken; ik verlangde naar het leven in het bosch, en gaf daarom mijne zaken over aan mijnen zoon.

Met mijne vrouw begaf ik mij naar den berg Kâlinjara, ook vergezeld van den Çabara-koning, die, uit gehechtheid aan mij, zijn rijk verliet. Daar keerde ik tot mijn hemelschen staat terug, en herinnerde mij terstond, dat het door Çiva bepaalde einde van mijn vloek gekomen was. — Verlangend mijn menschelijke gedaante te verlaten, gaf ik daarvan kennis aan mijne vrouw en mijn vriend. — »Mogen deze beiden »in een volgend leven weer mijne vrouw en »mijn vriend zijn en moge dit leven in mijne »herinnering blijven.» Met deze bede in het hart wendde ik mij tot Çiva, stortte mij in den afgrond, en werd met mijne vrouw en mijn vriend van het aardsche omhulsel verlost.

Thans ben ik in een geslacht van Vidyâdhara's onder den naam van Jimûtavâhana geboren,

met herinnering van mijn vorig leven. De Çabara-vorst zijt gij, Mitrâvasu! door de genade van den Alwetende (¹⁶) als zoon van den koning der Siddha's geboren, en de Vidyâdhari (¹⁷) die onder den naam van Manovati mijne vrouw was, is uwe zuster Malayavati geworden. Uwe zuster was mijn vrouw en gij mijn vriend, en daarom is het gepast, dat ik haar tot vrouw neem. Geef er echter eerst kennis van aan mijne ouders; als die er in toestemmen, kan uw wensch vervuld worden.

Toen Mitrâvasu dat alles van Jimûtavâhana had gehoord, ging hij het aan de ouders van zijn vriend vertellen. Dezen zeiden, dat zij er volkomen in toestemden; waarop hij het ook aan zijn eigen ouders ging mededeelen.

Ook die waren verheugd hun wensch vervuld te zien, en de jonge koning haastte zich alles voor het huwelijk gereed te maken.

Daarop werd het huwelijk tusschen Jimûtavâhana en Malayavati, overeenkomstig de voorvaderlijke gebruiken, in tegenwoordigheid van den Koning der Siddha's voltrokken. Een vroolijk feest, waarbij alle Siddha's tegenwoordig waren, werd aangericht, opgeluisterd door hemelsche dansen, terwijl de Vidyâdhara's door

het luchtruim zweefden. Na zijn huwelijk woonde Jîmûtavâhana met zijne vrouw in het Malaya-gebergte met macht en luister bekleed.

Op zekeren dag ging hij met Mitrâvasu wandelen in de langs het strand gelegene bosschen, en zag daar groote hoopen beenderen liggen. »Van welke levende wezens zijn al die beenderen afkomstig?» vroeg hij, met deernis begaan, aan zijn vriend. Deze antwoordde: »Ik zal U daarvan in korte woorden de geschiedenis vertellen.»

De wijze Kaçyapa ⁽¹³⁾ had twee vrouwen, Kadrû en Vinatâ. Toen deze eens samen praatten kregen zij twist; de eerste beweerde, dat de paarden van den Zonnewagen zwart, de andere, dat ze wit waren, en zij gingen daarover eene weddingschap aan: — die het verloor, zou de slavin van de andere worden. — Begeerig om te winnen liet Kadrû hare kinderen de Nâga's of slangen de zonnepaarden met zwart vergift bespuwen. In dien toestand liet zij ze aan Vinatâ zien, die zoo door bedrog tot slavin gemaakt werd. (Hoe hevig is toch de onverdraagzaamheid der vrouwen!)

Toen de zoon van Vinatâ, de Garuḍa, ⁽¹⁹⁾

dat hoorde, ging hij naar de Nâga's en verzocht hen met vleierende woorden zijne moeder los te laten. Maar de kinderen van Kadrû (de slangen) zeiden tot hem, na samen overlegd te hebben: »Zoon van Vinatâ! De Goden »zijn bezig de melkzee te karnen om den onsterfelijkheidsdrank (²⁰) te verkrijgen; maak U »daarvan meester en geef ze ons, dan kunt gij »uwe moeder krijgen. Gij toch zijt het puik »der dapperen." Dat hoorende, begaf zich de *Garuda* naar de Melkzee en toonde zijn heldenmoed door het vermeesteren van de *Amṛta*. *Vishnu* door zijn heldenmoed bekoord, zeide tot hem: »Gij hebt mijn hart gewonnen, en »moogt u een gunst uitkiezen."

»Verklaar de slangen tot mijn prooi," bad hij *Vishnu*, vertoornd dat de Nâga's zijne moeder tot slavin gemaakt hadden.

»Dat zij zoo!" sprak *Vishnu* tot hem, die door zijn heldenmoed de *Amṛta* vermeesterd had. En *Indra*, toen hij het hoorde, voegde er bij: »Gij moet het zoo aanleggen, o, Koning »der vogels! dat ik den onsterfelijkheidsdrank »weer weg kan nemen vóórdat die domme »slangen er van gedronken hebben."

»Goed!" zei hij, en, verheugd over de gunst

hem door Vishzu verleend, nam hij de met Amṛta gevulde schaal mee naar de slangen. Deze geraakten, uit angst voor zijn reuzenmacht, geheel in verwarring, en hielden zich op een afstand.

Uit de verte riep hij hen toe: »Hier heb ik u den onsterfelijkheidsdrank gebracht. Gij behoeft niet bang te zijn. Ik zal ze hier voor u op kuça-gras neerzetten. Laat mijne moeder vrij en gij kunt ze nemen!» »Goed!» zeiden de slangen. Hij plaatste de schaal met Amṛta op een onderlaag van rein kuça-gras, en zij lieten zijne moeder los.

Toen nu de Garuḍa, na zijne moeder bevrijd te hebben, was weggegaan, wilden de slangen, niets kwaads vermoedende, de Amṛta wegnemen; maar eensklaps schoot Indra neer, verblindde hen door zijn macht, en pakte de met Amṛta gevulde schaal weg.

Wanhopig likten de Nāga's aan het gras, in de hoop, dat er misschien een drupje zou zijn gestort; maar tevergeefs sneden zij hun tongen aan het scherpe gras in twee, en hebben daardoor dubbele tongen gekregen. ⁽²¹⁾

(Wat anders dan bespotting zou het loon van buitensporige begeerlijkheid kunnen zijn?)

De slangen hadden den onsterfelijkheidsdrank niet gesmaakt en werden van stonden af, ten gevolge van Vishnu's gunst, door den Garuda verslonden, die hen keer op keer op het lijf viel. Door zijn invallen in de Onderwereld werd deze door schrik als van leven beroofd: de jonge slangen kwamen levenloos ter wereld; het geheele geslacht dreigde uit te sterven.

Uit bezorgdheid daarover wendde zich Vāsuki, (²²) de duizendhoofdige Slangenkonink, smee-kend tot den vogel met het volgende voorstel:
 »Elken dag, o, Koning der vogels! zal ik een
 »slang tot uw voedsel zenden naar het strand van
 »den Zuider-Oceaan; maar dring gij dan ook
 »niet in de onderwereld binnen: — welk be-
 »lang kunt gij er bij hebben, dat het geheele
 »geslacht der Nāga's worde uitgeroeid?" De
 machtige Garuda, zijn eigenbelang inziende,
 nam dat voorstel aan. — Van toen af komt
 de Koning der vogels dagelijks naar het
 Zuiderzeestrand om daar een Nāga te ver-
 slinden, die hem door koning Vāsuki wordt
 gezonden.

Wat gij daar ziet zijn de beenderen der
 Nāga's, die hij heeft verslonden; met verloop
 van tijd zijn zij tot bergen opééngestapeld.

Toen Jimûtavâhana dat verhaal uit den mond van Mitrâvasu vernomen had, werd zijn hart, dat een schat van mededoogen en vastberadenheid bevatte, met deernis begaan. »Het is te »bejammeren, dat koning Vâsuki zoo lafhartig »is, om dagelijks zijn kroost aan zijn vijand »ten offer te brengen. Kan hij, die duizend »hoofden draagt, niet met één zijner monden »uitroepen: »Verslind mij eerst, Garuḍa?» — Hoe »heeft de kleinmoedige, ongevoelig voor de »oorverscheurende wanhoopskretten der slangen- »wijfjes, den Garuḍa een voorstel kunnen doen, »dat tot vernietiging van zijn ras zal leiden? »En de Garuḍa! de zoon van Kaçijapa, een held, »die gewijd is tot het voertuig van Vishnu, — »hoe kan hij zulk een zonde begaan! — Ach »hoe dom zijn zij, die zich door hun hartstoch- »ten laten verblinden!» Dit zeggende kwam »de bede in zijn hart op: »O, mocht ik met »dit onwaardige lichaam iets waardigs tot stand »kunnen brengen! Mocht ik heden, door mij »zelf aan den Garuḍa te geven, het leven kun- »nen redden van een dezer beangste hulpe- »looze Nâga's!»

Toen hij daarover stond te peinzen, kwam er eene bediende aan, die door den vader van

Mitrâvasu gezonden was, om dezen te roepen.

»Ga er terstond heen! ik volg u later.»
 Met deze woorden zond hij hem naar huis.
 Toen zijn vriend weg was, liep de medelijdende
 eenzaam op en neer in de hoop dat zijn
 wensch vervuld zou worden. Eensklaps hoorde
 hij in de verte een weeklagende stem. Hij ging
 er op af, en zag toen aan den voet van een
 hooge tafelvormige rots een schoongevormden,
 diep bedroefden jongeling, die een weenende
 oude vrouw met zachte woorden trachtte af te
 weren. Het scheen dat hij daar juist was heen-
 geleid door iemand, die op een vorstelijk
 dienaar geleek, en dat hij daar was achterge-
 laten.

»Wie zou dat zijn?» dacht Jîmûtavâhana,
 terwijl hij met een kloppend hart ongezien stond
 te luisteren. De oude vrouw, overstelpt van
 smart, zag den jongeling keer op keer aan en
 klaagde:

»Ach, Çankhacûḍa! Ach, brave zoon, door
 »duizend smarten verkregen! Eenige steun
 »van uw geslacht! waar zal ik u wederzien?
 »Ach, mijn jongen! Als uw gelaat, lieflijk als
 »de maan, verdwenen is, [wat moet er dan
 »van uw ouden, in den nacht van droefheid

» verzonken, vader worden? Uw teere leden
 » kunnen de stralen der zon nauwlijks verdragen ;
 » hoe zult gij de smarten kunnen verduren, als
 » de *Garuḍa* u verslindt? Hoe heeft de koning
 » in het uitgestrekte gebied, dat de schepper aan
 » de *Nâga*'s heeft gegeven, den eenigen zoon van
 » mij ongelukkige kunnen uitkiezen?" — Daarop
 » sprak de jongeling tot de weenende vrouw:
 » Ach, Moeder, ik ben al zoo diep bedroefd;
 » hoe kunt gij mijn smart nog vergrooten? Ga
 » toch naar huis! ontvang mijn laatsten groet;
 » ik weet dat de *Garuḍa* weldra komen moet." —
 » Ach, ik ongelukkige! wie ziet mijn kind aan?"
 riep de vrouw hare oogen wanhopig ten he-
 mel slaande.

Jimûtavâhana had dat alles gehoord en ge-
 zien. Een innig medelijden maakte zich van
 hem meester. »Welaan!" dacht hij, »hier is een
 » *Nâga*, de brave *Çankhacûḍa*, die door koning
 » *Vâsuki* gezonden is om den *Garuḍa* tot prooi
 » te dienen, en zijn oude moeder, die haar ge-
 » liefden, eenigen zoon weenende gevolgd is.
 » Als ik dezen ongelukkige niet kan redden,
 » door dit mijn nietswaardige, vergankelijke
 » lichaam, dan voorzeker is mijne geboorte
 » vruchteloos geweest."

Met deze gedachten ging hij met een vergenoegd gelaat naar de oude vrouw toe en zeide: »Moeder, ik zal uw zoon beschermen.» Maar toen deze zijn stem hoorde, werd zij van schrik ontsteld, denkende, dat hij de *Garuda* was, en riep bevende: »Verslind mij! »Verslind mij, *Garuda!*» — Maar haar zoon wees haar terecht: »Het is de *Garuda* niet, »Moeder. Wees niet bevreesd. Zie, deze heeft »een gelaat, lieflijk als de maan, terwijl dat »van den *Garuda* ijzingwekkend is.»

Daarop zeide *Jimûtavâhana*: »Ik ben een »Engel, gekomen om uw zoon te beschermen. »Ik zal mijn lichaam, dat door mijn kleeren »beschermd wordt, aan den hongerigen *Garuda* »geven. Ga, en neem uw zoon mee naar huis!»—

Maar de oude vrouw zeide: »Dat zal niet »gebeuren! Gij, die zooveel medelijden in ons »ongeluk toont, staat in mijn hart nog boven »mijn zoon.»

Jimûtavâhana antwoordde: »Gij *moogt* mijn »hartewensch niet verijdelen.» Met nadruk sprak hij die woorden; waarop *Çankhacûda* zeide: »Gij, edele man! hebt uw [innig medelijden ge- »toond; maar door de opoffering van uw lichaam »wil ik het *mijne* niet redden. Wie zal een

»juweel vernielen om een steen te sparen? De
 »wereld is vol van mijngelijken, die alleen met
 »zichzelf begaan zijn; maar mannen, als gij,
 »die zich het lot der geheele wereld aantrek-
 »ken, worden zelden aangetroffen. — Gij zijt
 »een edeldenkend man! Meent gij, dat ik in
 »staat zou zijn den vlekkeloozen stam van Çan-
 »khapâla te bezoedelen, gelijk de zwarte vlekken
 »den glans der maan verduisteren?»

Zoo wees Çankhacûḍa hem af, en zei tot zijn
 moeder: »Ga toch heen, moeder, uit dit schrik-
 »wekkende woud. Ziet gij dien met bloed
 »bezoedelden steen niet, die er uitziet als de
 »legerstee, waarop zich de God des doods ver-
 »lustigt? Ik ga snel naar den tempel, om mij
 »voor den Heer Çiva neer te buigen, voordat
 »de Garuḍa komt.” Dat zeggende boog hij
 zich voor de weenende vrouw, nam afscheid
 van haar en begaf zich naar den tempel om
 zich voor Çiva te verootmoedigen.

»Als nu intusschen de Garuḍa maar komt,
 »dan wordt mijn wensch vervuld,” dacht Jimû-
 tavâhana, en zie! daar ruischte het in 't ge-
 boomte; door den vleugelslag van den nade-
 renden Garuḍa bewogen, sloegen de takken
 der boomen heen en weer, alsof zij hem wilden

afweren, roepende: »Laat af! Laat af!» — Jî-mûtavâhana begreep dat het uur gekomen was. Verlangend zijn leven voor een ander te laten, beklom hij de, tot slachtbank dienende, rots. De zee rolde en brulde, als door een stormwind bewogen, en de lucht werd verduisterd door de vlucht van den reusachtigen vogel. — Met fonkelende oogen, wijd opengespalkt, alsof hij verbaasd was zooveel heldenmoed te aanschouwen, schoot de vogel op het rotsvlak neer, sloeg zijn scherpe klauwen in het lichaam van den heldhaftigen man en vloog met hem weg.

Het bloed stroomde uit zijn lichaam en het kruinjuweel viel hem van 't hoofd, onderwijl dat de Garuḍa hem naar den top van 't Malaya-gebergte voerde, om hem daar te verslinden. »Moge mijn lichaam zóó bij elke geboorte tot »heil van anderen strekken; moge er voor mij »geen hemel noch volkomen verlossing (2³) zijn, »waar ik het geluk van anderen niet kan be- »vorderen.» — Dat waren, terwijl de vogel hem verslond, de gedachten van het sieraad der Vidyâdhara's, en een regen van bloemen viel uit het luchtruim op hem neer.

Intusschen was zijn kruinjuweel in een stroom

van bloed voor de voeten zijner vrouw Malaya-
vati neergevallen. Zij zag en herkende het. Wee-
klagend en onder een vloed van tranen toonde
zij het aan hare schoonouders, die in de nabij-
heid waren. »Wat is dat?» riepen beiden, toen
zij het kruinjuweel van hun zoon zagen. Maar
na een oogenblik nadenkens zag hun onbene-
veld oog alles wat er gebeurd was, en snel-
den Jîmûtaketu en zijn vrouw naar de plaats,
waar zich de Garuḍa en Jîmûtavâhana bevonden.

In dien tusschentijd was Çankhacûḍa uit
den tempel gekomen, waar hij Çiva had aan-
gebeden, en zag hij, tot zijn schrik, dat de
rotsvlakte, waar hij sterven moest, nat van bloed
was. »Wee mij, diep rampzalige! Ongetwijfeld
» heeft die edele man uit medelijden zijn lichaam
» voor mij aan den Garuḍa gegeven! Waar zou
» mijn vijand hem heengebracht hebben? Ik
» moet hem zoeken; want ik zou in een poel
» van schande verzinken, als ik hem niet levend
» terugvond. —” Zoo sprak de brave jongeling
onder een vloed van tranen, terwijl hij de bloed-
streep volgde, die onafgebroken op den grond
zichtbaar was.

De Garuḍa was intusschen bezig Jîmûtavâ-
hana te verslinden, maar hield plotseling op,

toen hij zag, dat deze hem met een blijmoedig gelaat aankeek. »Welk een ongewone, manmoedige verschijning is deze? Terwijl hem »het vleesch van zijn lijf wordt gereten, is hij »blij te moede, en willen hem ook de levensgeesten niet verlaten. Het is alsof een gevoel van »onbeschrijflijk genot zijn verwoeste ledematen »doortrekt; alsof hij mij met een dankbaren, »welwillenden blik aanziet. Dit is geen Nâga; »het is de eene of andere heilige. Ik moet het »hem vragen.»

Toen de *Garuda* zoo stond te peinzen, sprak *Jîmûtavâhana* tot hem: »Koning der vogels! »Waarom houdt gij op? Gij zijt nu nog niet »verzadigd; ik heb nog vleesch en bloed, eet »dat.» Verbaasd vroeg hem de Vogelvorst: »Maar gij zijt geen Nâga. Zeg, grootmoedige, »wie zijt gij?» — »Waarom vraagt ge mij of »ik een slang ben? Volbreng uw werk. Een »begonnen werk niet te voleindigen is kinderachtig.»

Terwijl de *Garuda* met *Jîmûtavâhana* sprak kwam *Çankhacûda* aangelopen, en riep reeds uit de verte: »Bega niet roekeloos een groote »zonde, zoon van *Vinatâ*! Hoe kunt gij zoo »verblind zijn? Deze is geen Nâga; ik ben de

»voor u bestemde slang.» Snel schoot hij toe en stelde zich tusschen hen beiden in. De ontsteltenis van den *Garuda* ziende, zeide hij nogmaals : »Hoe kunt gij zoo dwalen? Ziet gij »mijn kuif niet en mijn gespleten tong? Ziet »gij niet, dat dit het verheerlijkte wezen van »een *Vidyâdhara* is?»

Nu kwamen ook de vrouw en de vader en moeder van *Jîmûtavâhana* toegesnel. Toen zijne ouders hem met verscheurde ledematen daar voor zich zagen staan, riepen zij : »Ach, »mijn zoon! Ach, *Jîmûtavâhana*! Ach, mijn »teerhartig kind! die uw leven voor een ander »gegeven hebt!»

Door berouw gefolterd, peinsde de *Garuda* : »Ach! hoe heb ik de dwaasheid kunnen begaan, »een toekomstigen *Buddha* (²⁴) te verslinden? »Deze, die zich voor een ander heeft opgeofferd, is *Jîmûtavâhana*, wiens roem zich over »de drie werelddelen verbreid heeft. Indien »hij sterft, dan blijft mij, ellendige, niets anders »over, dan mij in 't vuur te werpen. — Hoe »kunnen er zoete vruchten rijpen aan den giftboom der ongerechtigheid?»

Verpletterd stond hij daar, toen *Jîmûtavâhana*, tengevolge van de pijn zijner wonden, op den

grond neerviel, een laatsten blik op zijn bloedverwanten wierp, en stierf.

Toen hij daar onder het geween zijner ouders den geest gaf, en Çankhacûta zichzelf verwenschte, sloeg zijne vrouw de oogen ten hemel en deed, met eene in tranen stokkende stem, verwijtingen aan de godin Gaurî, die vroeger zoo gunstig voor haar gestemd was geweest: »Gij hebt mij vroeger gezegd, dat een toekomstige Alleenheerscher der Engelen mijn man zou worden, Devi Gauri! Waarom hebt ge mij misleid?»

Op deze woorden verscheen de godin in zichtbare gedaante. »Mijn woord is niet ijdel, mijn kind!» En uit haar kruik goot zij onsterfelijkheidsdrank op Jîmûtavâhana, zoodat deze opstond, welgemoed, met ongeschonden leden en in schooner luister dan te voren. — Hij boog zich, evenals de anderen voor de godin neer, die tot hem sprak: »Door uw zelfopoffering hebt gij mijn liefde gewonnen; daarom, mijn zoon! wijd ik u eigenhandig tot Alleenheerscher der Engelen voor zoolang deze wereld zal duren.» Daarop besprenkelde zij hem met water en verdween, door allen geloofd en geprezen. En een hemelsche bloemenregen viel

neer, terwijl de goden daarboven het lucht-ruim met blijde toonen deden weergalmen.

Daarop boog zich de *Garuḍa* voor *Jîmûta-vâhana*, zeggende: »Groote Koning, gij hebt »door uwe heldhaftigheid mijn hart gewonnen. »Door uwe edelmoedige gezindheid hebt gij »eene daad volbracht, die, tot bewondering »der drie werelden, aan den wand des hemels »zal worden opgeteekend. Bewijs mij de ge- »nade, uw liefsten wensch te mogen vervullen.»

Op dit zeggen van den *Garuḍa* antwoordde de edelmoedige: »Indien gij berouw gevoelt »over hetgeen gij gedaan hebt, verslind dan »de slangen niet meer, en laat de beenderen »van hen, die gij vroeger hebt verslonden, met »nieuw leven bezield worden.” — »Dat zij zoo!” antwoordde de *Garuḍa*, »ik zal geen slangen »meer verslinden, dat zweer ik! En zij, die ik »verslonden heb, zullen leven.”

Daarop stonden al de *Nâga*'s, die hij gedood had, weder op, door zijn gunst in het leven teruggeroepen.

Toen verzamelden zich, verheugd van zin, alle Goden uit de boven- en de *Nâgas* uit de benedenwereld, — en tallooze kluizenaars, —

zoodat het Malayagebergte de glorie droeg der drie werelden.

Ook de Vidyâdhara-vorsten hoorden, hetgeen door de genade van Gaurî met Jimûtavâhana was geschied. Met gebogen hoofden kwamen zij tot hem, en voerden hun braven oppervorst, die, van den Garuḍa verlost zijnde, eigenhandig door Gaurî tot koning was gewijd, met al zijn vrienden en bloedverwanten naar het Himâlayagebergte. — Daar leefde de man, die deze buitengewone daden verricht had, jaren lang met zijn vader en moeder, zijne vrouw en zijn vriend; terwijl ook de Nâga, Çankhacûḍa, hem dikwijls kwam bezoeken.

Lange jaren zetelde hij daar op den met juweelen bedekten troon, als Alleenheerscher der Vidyâdhara's. ⁽²⁵⁾

Ziedaar, M. H., een beeld van den Samsâra, den maalstroom der wedergeboorten, waarin de Hindu's, naar hunne wereldbeschouwing, leefden.

Ik heb misschien wat te veel van uw geduld geveegd, door zoolang bij dat volksgeloof te blijven stilstaan. Het kan natuurlijk mijne meening niet zijn, dat het geloof aan de zielsver-

huizing een bestanddeel zou kunnen uitmaken van den godsdienst der toekomst. Eene nadere kennismaking met dat volksgeloof was echter noodzakelijk, omdat de vorm, welke het geloof aan zielsverhuizing, sedert onheugelijke tijden, bij de Hindu's heeft aangenomen, de grondslag is, waarop zich het *eenige* onsterfelijkheids-geloof heeft ontwikkeld, dat in het licht der wetenschap bestaanbaar is.

Ik zal trachten dat aan te toonen door u de hoofdgedachte te geven, waaruit het is ontstaan.

Gelijk de vonken uit het vuur ontspringen, zoo zijn alle zielen, van mensch, dier en plant, uit het oneindige en reine Brahman voortgesproten, en zullen daartoe terugkeeren, zoodra zij zich van alle smet zullen gereinigd hebben.

De scheiding nu tusschen den mensch en het Brahman wordt bestendigd door de zelfzucht. Zoolang de mensch gehecht blijft aan stoffelijk zingenot, zal hij ook gehecht blijven aan persoonlijk voortbestaan en niet één kunnen worden met het Brahman.

Alle zelfzuchtige daden, woorden of gedachten zullen de aan het stof gebonden ziel dus dieper doen zinken; daarentegen elke daad van zelf-

beheersching en zelfopoffering haar doen stijgen en haar nader brengen tot het doel. Zoo moet de mensch door eigen krachtsinspanning zich losmaken van het *zichzelf* berokkende kwaad, om eindelijk te komen tot algeheele Verlossing, *moksha*, tot het eeuwige leven, d. i. het leven in den Eeuwige. (²⁶)

Het onsterfelijkheids-geloof heeft zich bij andere volken, vooral bij die van het Arische ras, in meerdere of mindere mate ontwikkeld; — maar bij geen volk heeft het zich zóó van het geheele leven meester gemaakt, als bij de Hindu's.

De reden daarvan ligt voor de hand. Andere volken stelden zich voor, dat het persoonlijk bestaan eerst bij de geboorte in *dit* leven een aanvang nam; — de Hindu's daarentegen hadden reeds een eindeloos verleden achter zich, en hun tegenwoordig leven was het product van al hun vroegere daden.

Lag voor andere volken de rechtvaardige vergelding der daden nog in een verre, *duistere* toekomst; de Hindu's *ondervonden* die vergelding elk oogenblik van hun leven. Alle geluk of ongeluk was een rechtvaardige, en in de wereldorde onvermijdelijke, vergelding voor hetgeen zij in dit of in een vorig leven hadden

gedaan. Zij konden zich dus een heldere voorstelling maken van de toekomst, die zij zichzelf in dit leven bereidden.

Vandaar dat zich bij geen volk het *schuldbesef* in zoo hooge mate heeft ontwikkeld als bij hen. Ja, dat schuldbesef, de knaging van het geweten, was voor hen de grootste kwaal, grooter dan alle andere aardsche kwellingen; — en zoo ontstond juist daár, en op die ontwikkelingstrap in het leven der menschheid, het zuivere denkbeeld van »*verlossing*» de vurige wensch naar een »verlosser.»

Andere volken, zooals de Joden, verlangden naar een Messias, om hen van de aardsche kwellingen te bevrijden, hun aardsch welzijn te verhoogen: — de Hindu's naar een zedelijken verlosser, die hen van de grootste aller kwalen, het schuldbesef, kon bevrijden.

Zoo zien wij dan ook bij de Hindu's het eerst het denkbeeld ontstaan, dat de hoogste Godheid als mensch op aarde verschijnt, om het menschdom te verlossen.

Twee menschwordingen van Vishnu, die volgens Prof. Kern het beeld is der Almacht, Alwijsheid en Alliefde, — twee *avatâra's* van Vishnu, zeg ik, *Kṛshna* en *Buddha* worden dan

ook sedert meer dan 2000 jaar als hun verlossers vereerd en aanbeden.

De meest ontwikkelden begrepen echter, evengoed als wij, dat de mensch zijn eigen verlosser moet zijn van de zelfzucht en het, uit zelfzuchtige daden ontstaande, schuldbesef.

En zoo kwamen zij tot de gevolgtrekking, waartoe ook de groote Profeet onzer dagen, Thomas Carlyle, geraakte: — »Zelfvernietiging »is het begin van alle zedelijkheid.»

Wij weten tot welke treurige gevolgen een groot deel der Brahmanen geraakte, in hun streven naar zelfvernietiging. Ongelooflijke pijnigingen en verminkingen van het lichaam, totale werkeloosheid en een leven van vuilnis en bedelarij, hebben aan dat streven hun oorsprong te danken, en kunnen niets anders dan afschuw wekken bij menschen, die leven in landstreken als de onze, waar de strijd om het bestaan zulke groote krachtsinspanningen vordert.

De goede, voor al dat streven door de wereldorde bestemde, vrucht bleef echter niet achterwege, en terecht zegt Eduard von Hartmann dat in Indië, ongeveer 5 eeuwen vóór Christus, de grootste schrede gedaan werd op het gebied van de Godsdiensstige ontwikkeling der menschheid.⁽²⁷⁾

Zoo zijn wij dan genaderd tot de slotsom, waartoe de meest ontwikkelden onder de Brahmanen geraakten, en welke ik thans met u wensch te behandelen.

In tegenstelling met de meesten onzer geleerden, die niet rusten, voordat zij het drupje onsterfelijkheidsdrank, dat zij uit den Oceaan der kennis gekarnd hebben, tot één of meer lijvige boekdeelen hebben aangelengd, — beijverden zich de Brahmanen om al hun wijsheid in de kortst mogelijke formules saam te vatten.

Zoo is dan op zedekundig gebied de geheele wijsheid der Brahmanen saamgevat in de twee woorden: »tat tvam" = dat zijt gij.

Tattvam, dat, tot een woord vereenigd, waarheid beteekent, heeft, in twee woorden gescheiden, de mystische beteekenis: *tvam*, gij, de wereld, zijt niets anders dan een verschijningsvorm van *tad*: het oneindige en eeuwige Brahman. Met andere woorden: het heelal is één ondeelbaar geheel.

Met recht wordt dat woord het Mahâvâkyam, het groote woord genoemd; want voor hem,

die het wel verstaat, is het een onfeilbare toetssteen voor al zijn denken, woorden en daden.

Vragen wij, om slechts één voorbeeld te noemen : waarom moet ik mijn naaste liefhebben, als mijzelf? Dan is het antwoord niet : omdat het 't hoogste gebod is, — maar : omdat gij en uw naaste één zijt in God.

De Brahmanen ontkenden eenvoudig 's menschen persoonlijkheid, en moesten dus tot de slotsom komen, dat ook de onsterfelijkheid nooit persoonlijk kan zijn.

De *âtman*, het *zelf*, dat in ons leeft, *is* onsterfelijk, maar het maakt een onafscheidbaar geheel uit met den Mahâtman, het groote zelf, dat het heelal vervult.

Zoolang wij onze zelfzuchtige doeleinden najagen *meenen* wij zelfstandige individuën te zijn, doch zijn in werkelijkheid slechts onbewuste werktuigen van den Al-ééne. Eindelijk komen wij tot de overtuiging, dat ons zelfstandig, persoonlijk bestaan slechts zinsbedrog is ; de schellen vallen ons van de oogen ; wij zien, dat al het najagen van individueel geluk slechts ijdelheid en ellende is, en bereiken reeds in dit leven het Brahma-Nirvâna, d. i. de vrede in God ; — den toestand, waarin onbaatzuchtige

plichtsbetrachting het geheele leven vervult.

Ik heb er aan gedacht, u een uittreksel te geven uit de Chândogya-Upanishad, de wijsgeerige verhandeling, waaraan het woord *tat tvam* ontleend is. Bij nader inzien begreep ik echter, dat het ondoenlijk zoude zijn, zonder in langdradige woorduitleggingen te treden, en moet belangstellenden daarom verwijzen naar de vertaling van een gedeelte der Upanishad's, die onlangs in Max Muller's uitgebreide verzameling van de heilige boeken van het Oosten is uitgegeven.

Doch ook die vertaling is zonder voorafgaande studie niet te verstaan; men moet met de denkwijze der Hindu's zeer vertrouwd zijn, om ze te kunnen bevatten. Dat echter de moeite van hem, die ze grondig bestudeeren wil, beloond wordt, blijkt uit hetgeen Max Muller daarover te Londen sprak :

» Om u een denkbeeld te geven van den
 » rijkdom van gedachten, die in de Upanishad's
 » is bijeengebracht, behoef ik u slechts te zeggen,
 » dat mijn eerste plan was al deze voordrachten
 » te besteden aan de uitéenzetting van de leer-
 » stellingen der Upanishad's. Ik zoude er over-
 » vloed van stof in hebben gevonden; terwijl ik

» nu, in den korten tijd die mij overblijft, er
» slechts een flauwe schets van kan geven.

» Er is geen zoogenaamd filosofisch stelsel in
» de Upanishad's. Zij zijn in den waren zin des
» woords gissingen naar waarheid, die elkander
» dikwerf weerspreken, maar allen streven, in
» dezelfde richting.

» De grondtoon van deze oude Upanishad's
» is: »Ken uw zelf"; maar met een veel diepere
» beteekenis dan het bekende woord van het
» Orakel van Delphos: — het »ken uw zelf" van
» de Upanishad's beteekent: ken uw ware zelf,
» dat de grond van uw Ik, uw Ego, is, en leer
» het vinden en kennen in het hoogste, het eeuwige
» zelf, dat één is, waar buiten geen tweede be-
» staat, en dat de grond is der geheele wereld."

Nog eene andere reden weerhield mij, u een
uittreksel uit de Upanishad's te geven. — Wij
hebben in onze christelijke gewijde Schrift een
tegenhanger van dat woord; een woord, dat
evenzeer de kern van het Christendom uitmaakt;
zonder hetwelk de verschijning van Jezus op
aarde slechts aanleiding zou gegeven hebben
tot de stichting eener joodsche sekte.

Dat woord is te vinden in het 4de Evangelie,
Hoofdstuk 10, vers 30:

»Ik en de Vader zijn een.»

Het is zeer wel mogelijk, dat Jezus nooit die woorden heeft gesproken; ja, dat het geheele beeld, dat het 4de Evangelie ons van den Verlosser der Menschheid geeft, is ontstaan in het brein en in het gemoed van een grooten Alexandrijnschen denker; maar van den anderen kant is het zeker, dat *dat* beeld de grondslag is van het christendom, als wereld-godsdienst.

Dat God *z*elf in menschelijke gedaante op aarde heeft geleefd; dat God zelf aan het kruis is geklonken in de verschijning van den Zoon des Menschen, wiens leven een onvermengd godgewijd leven was; — alleen dat denkbeeld kon zich zoozeer van de gemoederen meester maken, dat millioenen er hun goed en bloed voor hebben opgeofferd; dat duizenden juichend den marteldood hebben ondergaan.

Het koude rationalisme heeft, gedurende de eerste ontwikkelingsperiode der exacte wetenschappen, in jeugdigen overmoed met dat denkbeeld gespot, maar juist in het licht *dier* wetenschappen zal de waarheid, die aan dat denkbeeld kracht verleende, met nieuwen luister prijken.

De grootste denkers van onzen tegenwoordigen

tijd hebben thans ingezien dat de mensch, die gekomen is tot volkomen zelfverloochening en zelfbeheersching; die met zijn geheele hart en zijn geheele verstand tracht te doorgronden den wil des Vaders, en met alle kracht, die in hem is, dien wil volbrengt; — dat die Zoon des menschen naar waarheid zeggen kan: »de »Vader en ik zijn één»; — dat hij is een ware verschijning Gods op aarde; dat hij heeft bereikt de hoogste volmaking en tevens de hoogste zaligheid, die voor den mensch is weggelegd.

De hoogste zaligheid!

Ja, als *wij*, die in den dienst van het egoïsme zijn opgegroeid, het onuitsprekelijke geluk, dat wij gevoelen bij een tijdelijke en nog onvolkomen onbaatzuchtige plichtsbetrachting, — vergelijken met dat van een man, die de zweepslagen der zelfzucht niet meer gevoelt, en geheel is opgegaan in het werk, dat hij als de hem door God opgelegde taak erkent; — dan weten wij waar het eenige ware geluk op aarde te vinden is; — maar dan knikken ook onwillekeurig onze knieën, om zich in liefdevolle aanbidding voor het beeld van den Godmensch te buigen.

Niet alleen het denkbeeld van de menswording Gods is uit de Indische wereldbeschouwing ontstaan, ook dat der Drieëenheid is uit die bron tot ons gekomen.

Hoe dwaas klinken ons nu de waanwijze aardigheden in de ooren, die wij ons vroeger ten koste van dat verhevene denkbeeld hebben veroorloofd!

Dat driemaal één niet één kon zijn; ja, dat kon een kind wel begrijpen, en wij lachten om de millioenen dwazen, die voor dat denkbeeld de wereld in vuur en vlam hebben gezet, en in staat zouden zijn dat nogmaals te doen, indien wij hen wilden beletten openlijk te verkondigen, wat in veler oog de kroon der zotheid, maar in het hunne de hoogste waarheid is.

Zoolang wij nog blijven hechten aan het denkbeeld onzer persoonlijkheid, en die persoonlijkheid beschouwen als afgescheiden van een persoonlijken God, die buiten en boven de schepping is; zoolang moet het leerstuk der drieëenheid voor ons eene dwaasheid zijn. Hebben wij ons echter vereenzelvigd met de hoogste denkbeelden, waartoe de edelsten van ons Arisch ras, gedurende 25 eeuwen zijn opgeklommen,

dan zien wij dat het christendom niet tevergeefs heeft gestreden; dan erkennen wij dat de Christus, zooals hij ons in het 4de Evangelie wordt afgebeeld, waarlijk God is; dat de Geest der Waarheid, die het menschdom bezielt, is God zelf, zoover het menschelijke verstand hem kan leeren kennen.

Dat die denkbeelden het eerst in Hindostan zijn ontstaan, en zich alleen uit de wereldbeschouwing der Hindu's konden ontwikkelen, wordt thans vrij algemeen erkend; dat zij zich van daar in het Joodsche volk hebben overgeplant en daar door de samensmelting met het verhevene Joodsche denkbeeld van den Eénigen God tot een ontwikkeling zijn gekomen, die ons doet denken aan het nederige heideplantje, dat in vruchtbaren grond overgeplant, een schitterende sierplant is geworden, — ook dat denkbeeld zal hoe langer hoe meer ingang vinden. Men zal erkennen, dat de ontwikkelings-theorie ten opzichte van den menschlijken geest even proefhoudend is, als betreffende het menschelijke lichaam.

Zoodra wij hebben opgehouden het leven en denken op dezen aardbodem aan persoonlijkheden en nationaliteiten vast te knoopen; zoodra

wij erkennen dat, *bewust of onbewust*, één Geest alles doordringt en bezielt, dan zien wij er niets onteerends in, dat de eene mensch iets van den andere, het eene volk iets van een ander heeft overgenomen.

Onder de mannen, die zich op godsdienstig gebied een welverdienden, grooten naam hebben verworven, zijn er nog veel, die zich niet met het denkbeeld kunnen vereenigen, dat het christendom iets aan andere godsdiensten zou hebben ontleend, of, om nog een minder vlelend woord te gebruiken, *geborgd* zouden hebben. Dat er iets van de Germanen en Grieken in het Christendom zou zijn blijven zitten, dat gaat er nog door, maar die zwarte bloedgierige Aziaten! foei, dat zou te erg zijn. Liever neemt men aan, dat de Voorzienigheid op eene wonderdadige wijze hierin is tusschenbeide gekomen, dan zulk een vernederend denkbeeld toe te laten.

Als wij te midden van uitgestrekte dennenbosschen een eenzamen eik zien staan, dan zal niemand den domsten boer kunnen wijs maken, dat die boom daar niet van elders zou zijn gebracht; — maar als plotseling onder een volk een man optreedt, eene leer verkondigende, die zoozeer in strijd is met alles wat dat volk dier-

baar en heilig is, dat zijn volgelingen hem wel kunnen *liefhebben* maar niet *begrijpen*, en het geheele volk uit één mond roept: »Kruisig hem!»; — dan neemt men liever een wonderdadige ingeving aan, dan toe te geven, dat er eene wereldorde bestaat, waarin zich *alles* naar vaste wetten *moet* ontwikkelen. Vaste wetten, die voor ons *onmisbaar* zijn; want wij *moeten* ze leeren kennen om ze te kunnen gehoorzamen, om te weten wat onze plicht is hier op aarde.

God kunnen wij niet leeren kennen, maar alleen zijn *Wet*; alleen de wereld-orde, die de voor ons waarneembare vorm zijner gedachten is. — En dáárom bestaat er niets willekeurigs, dáárom is aan elke oorzaak het noodzakelijke gevolg verbonden, opdat wij onder veel lijden en strijden ons kunnen ontwikkelen en het goddelijke, dat in ons is, brengen tot Eénheid met God.

Het goddelijke dat in ons is.

Ja, dat er iets goddelijks in den mensch is, zal iedereen volmondig erkennen; maar naast het Goede in de wereld staat ook het Kwaad! staat ook de Duivel, de onreine geest, tegen wien wij, zoo *in* als *buiten* ons, een strijd op leven en dood hebben te voeren. De werken van den Booze kunnen toch niet uit God zijn!

In onzen haat en onze vrees voor den Booze vergeten wij, dat hij vroeger een Engel, een bode, een kracht Gods *was*, en dat in menig opzicht *nog* is. Het beeld van den duivel met hoorns en bokspooten heeft gelukkig uitgediend, het denkbeeld der *zelfzucht* is daarvoor in de plaats getreden. Het is de zelfzucht, die ons wil verleiden tot daden, welke behooren tot een lageren trap van ontwikkeling, dan die waarop wij staan.

Er is op de wereld geen ondeugd, geen daad zoo zwart, of wij kunnen ons een trap aan menschenlijke of *dierlijke* ontwikkeling voorstellen, waarop die daad geen zonde zoude zijn: »Indien »gij blind waart zoo zoudt gij geene zonde »hebben; maar nu gij zegt: »wij zien" »zoo »blijft uwe zonde."

De zelfzucht is evenzeer een kracht Gods, als de hoogste deugd; *zij* was het, die den grondslag moest leggen, voor het geheele gebouw der menschenlijke ontwikkeling. Zoolang wij blind zijn, is de zelfzucht de eenige kracht Gods die in ons werkt, maar zoodra de schellen ons van de oogen zijn gevallen, en wij beseffen, dat ons leven een leven in God is, staat het denkbeeld »*plicht*" ons duidelijk voor oogen,

en is ons geheele streven daarop gericht, de zelfzucht haar macht over onze daden te betwisten.

Geen daad is dus onvoorwaardelijk, uit zichzelf, goed of slecht: zij is goed of slecht, *ten opzichte van het algemeen*, al naarmate zij boven of beneden het peil der maatschappelijke ontwikkeling staat; *ten opzichte van den dader* is zij goed of slecht, als hij weet, dat hij daardoor zijn plicht vervuld of verzaakt heeft. Nemen wij aan, dat er niets ter wereld kan gebeuren, dat er geen muschje ter aarde kan vallen, of het is in overeenstemming met eene wereldorde, die zich aan ons als onveranderlijk en aan vaste wetten gebonden openbaart, dan *kunnen* wij niet langer vasthouden aan het denkbeeld van een persoonlijk voortbestaan, aan *loon* en *straf*, aan een leven van ellende of gelukzaligheid hier namaals. Wij moeten met de grootste wijsgeeren, zoowel der oudheid als van onze dagen, aannemen, dat het individueele leven met den dood ophoudt.

Hoe verklaren wij ons dan het gezegde van Max Muller; dat het Godsdienstig bewustzijn der Hindu's zich zou kenmerken door: »hun

»aangeboren ongeloof in deze en hun onwan-
»kelbaar geloof in eene andere wereld?»

Wij kunnen daaraan geene andere beteeken-
nis geven dan deze: het ongeloof aan een
wereld, waarin de zelfzucht den boventoon voert,
en het vertrouwen op eene toekomst, waarin
het plichtsgevoel 's menschen eenige drijfveer
zal zijn; het ongeloof in deze wereld, die tot
leus heeft: lust is plicht; het geloof in eene
toekomst, waarin men zeggen zal: mijn plicht
is mijn lust.

De leuze »lust is plicht» is die van den te-
genwoordigen tijd. Hebben wij dat niet ge-
hoord van den gevierden redenaar, van den
Apostel der Hoogmoed, van den man, die door
»Jong Holland» als een soort van profeet wordt
beschouwd? — »Genot is deugd!» riep Douwes
Dekker tot zijn volgelingen, en oud en jong
stroomde toe, om hem die stelling te hooren
verdedigen.

Met een honderdtal medegelukkigen heb ik
het kunstgenot gesmaakt, zijne schitterende im-
provisatie aan te hooren. Ik zal niet beweren,
dat het een pleidooi was vóór het materialisme,
maar eene bestrijding was het ook niet.

Wel zeide hij, dat men het ware genot niet

moest opvatten in den zin van het Deutsche woord »genieszen,” dat eenvoudig beteekent : het tot zich nemen van voedsel in vasten of vloeibaren toestand. — Neen, de mensch moest streven naar hooger genot en dat streven was deugd. —

»Maar,” zult ge zeggen, »waarom draaide »de man zijn spreuk niet eenvoudig om in : »»deugd is genot?” — Zou dat niet te veel naar de kinderkamer geroken hebben? »Leer »maar braaf, dan zal je eens zien hoeveel plezier je daarvan zult hebben.”

Neen, »genot is deugd” is veel pikanter voor genotziek »Jong Holland.” De mensch heeft *recht* op genot en als hem dat niet gegeven wordt, dan is dat de schuld der maatschappij, van het publiek »dat men moet verachten met »groote verachting.” Scheld ze uit die maatschappij, die u het genot onthoudt ; u zodoende belet deugdzaam te zijn ; doe haar den oorlog aan ; want ook dat is een edel genot : de wraak is de wellust der goden.

»Zullen de bezitters alléén genieten?” vraagt de Nihilist. »Ja, konden ze nog maar genieten, »die, door werkeloosheid ontzenuwde, ellendelingen! Telkens hebben ze nieuwe prikkels

»noodig: van hetgeen één avond van zulk zie-
 »kelijk genot kost zouden wij krachtige, ge-
 »zonde arbeiders een maand plezier kunnen
 »hebben. — Dood aan de bezitters! Aan ons
 »de vreugd, aan ons 't genot! Op, ten strijde
 »voor dat edele doel! Kunnen wij het voor
 »onszelf niet veroveren, dan voor onze kin-
 »deren of kleinkinderen! — Te strijden en te
 »vallen voor de goede zaak is het hoogste
 »genot!»

Ja, het is zoo: de spreuk »genot is deugd»
 voert lijnrecht naar het Nihilisme. Als de mensch
 voor genot geschapen is, dan ook aan de hoog-
 ste deugd het hoogste genot.

Nu, — voor dat doel zal er voorloopig ge-
 noeg gestreden worden. De genotzieke rijken
 zullen door dwazer en dwazer uitspattingen den
 genotzuchtigen werkman hoe langer hoe meer
 verbitteren.

Om een voorbeeld te noemen: er loopen
 thans reeds spoortreinen, die alle ongerieflijk-
 heden van het reizen zoo geheel wegnemen,
 dat zelfs de grootste sybariet, niet meer *weet*
 dat hij op reis is, en zich volkomen *t'huis* ge-
 voelt.

Maar dat is niet genoeg. Onlangs konden

wij in de couranten lezen (of het waar is weet ik niet) dat er in Amerika een trein heeft geloopt, die voor het geven van een bal was ingericht. Dat moet dunkt mij in den smaak vallen. Ik zie den tijd komen, dat de jonge dames der plutokratie niet anders dan in een spoortrein zullen willen dansen; maar *dan* zie ik ook een komplot ontstaan tusschen een nihilistischen wisselwachter en twee dito machinedrijvers, die zich voor de lijdende menschheid zullen offeren, door twee zulke treinen, te midden van een polka, tot splinters te rijden.

Neen, de mensch is niet voor genot geschapen: hij is hier om te zoeken naar het werk, dat hij zal kunnen verrichten, en als hij gevonden heeft, wat er voor zijn hand te doen zal zijn, dat werk te volbrengen met een blij gemoed. Zalig hij, die zeggen kan: »mijn »plicht is mijn lust,» al moet hij er in stilte bijvoegen: »maar genot is anders!»

»Maar,» zou men kunnen zeggen, »is dat »alles niet een bewijs tegen het ongelooft der eeuwen? Toen de ongelukkigen zich nog »konden tevreden stellen met de hoop op een »beter leven, met eene rechtvaardige vergelding hiernamaals, *toen* konden zij nog berus-

»ten in hun lot, en de rijken niet benijden,
 »wetende dat het den rijke zooveel moeilijker
 »zal zijn de eeuwige gelukzaligheid te beërven,
 »dan den arme, die in gelatenheid zijn droevig
 »lot op aarde draagt.”

Geachte Toehoorders! Het zou mij zwaar gevallen zijn, hier in uw midden te spreken, indien ik niet wist, dat al mijn redeneeringen als kaf moeten verstuiven tegen de overtuiging van hem, die *werkelijk* gelooft aan een persoonlijk voortbestaan.

Ik zeg: *werkelijk* gelooft. Niet het geloof aan de *mogelijkheid* van een persoonlijk voortbestaan, maar aan de boven allen twijfel verheven zekerheid daarvan; een geloof, dat vast staat als een rots te midden van den verbolgen oceaen. — Ik heb menschen gekend, die hun huis op dien rots hadden gebouwd, en een godgewijd leven leidden, waarvoor ik mij, met schaamroode kaken, ootmoedig moet buigen. Ik zou mij gelukkig achten, *dat* geloof nog het mijne te mogen noemen, dat gedurende zooveel eeuwen der menschheid tot heil en zegen heeft gestrekt.

Maar er is een ander geloof, waartegen ik opkom met al de kracht, die in mij is, nl. het

geloof aan de *mogelijkheid* van een persoonlijk voortbestaan. Dat geloof is slechts een ziel-doodende en verderfelijke vorm van ongeloof; dat is een »nettemenschen-geloof»: geniet zoo veel mogelijk van het leven, en doe het zoo net mogelijk, dan zal er hiernamaal ook nog wel wat voor u overschieten. Geef de kruimpjes, die van uw tafel vallen aan de armen, en smaak het zalig gevoel der verheerlijking, die u ten deel valt, als er onder die kruimpjes een brokje brood is, dat gij ook zelf hadt kunnen gebruiken.

Neen! Zoodra de vrees voor eeuwige straf is weggevallen, dan vervalt de hoop op loon hiernamaals. Geen straf, geen loon!

Dus een van beiden: of het onwrikbare orthodoxe geloof aan een toekomstend leven: dat is een rots, waarop men pal kan staan in voor- en tegenspoed; of het geloof dat wij slechts éénmaal leven: dan is het onze plicht te zorgen, dat van ons gezegd kan worden, dat wij dat leven op eene waardige wijze hebben besteed.

Dan roepen wij met Goethe uit: »de tijd is »mijn erfdeel, mijn akker is de tijd!» Dan maken wij de woorden, die de schrijver van het 4de evangelie Jezus in den mond legt tot de onze:

»Ik moet werken de werken desgenen, die
 »mij gezonden heeft, zoolang het dag is: de
 »nacht komt, wanneer men niet meer wer-
 »ken kan.»

Wat is ons een voorbijgaand genot in ver-
 gelijking met het zalig gevoel, dat hem be-
 zielde, die wist dat hij en de Vader één is.
 Ja zeker! Het is de hoogste zaligheid, die een
 mensch bereiken kan, als hij weet, dat de
 eeuwige en ondoorgrondelijke God in hem leeft
 en *in* en *door* hem werkt; dat de goddelijke
 kracht, die in hem leeft en werkt; dat zijn *beter*
ik zal blijven leven en werken tot heil en zegen
 van hen, die hij lief heeft.

Naar waarheid kon Jezus zeggen: »Waar
 »twee in mijn naam vergaderd zijn, ben ik in
 »hun midden.» Naar waarheid kon hij zeggen:
 »de Geest Gods, dat is de geest der Waarheid,
 »zal met u zijn tot het einde der dagen.»

Is het ons niet genoeg, als dat ook van ons
 kan gezegd worden, al is het ook in geringere
 mate; als wij na onzen dood, met Jezus kunnen
 staan aan het ziekbed onzer kinderen en hun
 kracht kunnen geven, om het lijden geduldig
 te dragen? Zijn het niet onze woorden en daden;
 is het ons *beeld* niet, dat hen zal sterken in

het goede, dat hen in dagen van gevaar voor vallen zal behoeden, en, indien zij mochten bezwijken, hen weder zal opheffen? Zijn niet de goede eigenschappen, die wij in ons hebben aangekweekt, in onze kinderen overgegaan, om hen in staat te stellen een hooger strijd te strijden, dan dien wij gestreden hebben; een hoogere trap van ontwikkeling te bereiken, dan die waarop wij staan?

Ook zij zullen het goede, dat zij van ons hebben ontvangen, voortplanten op hunne kinderen en kindskinderen tot op het einde der dagen.

Dat is de eenige onsterfelijkheid, die ik mij kan voorstellen, en voor die zekerheid ruil ik gaarne alle beloften van hemelsvreugd, waarvan ik mij geen voorstelling kan maken.

Maar naast den *hemel*, dien wij ons op aarde kunnen bereiden, staat ook eene *hel*. »Het is »een ander die zaait en een ander die maait,» staat er geschreven. Onze kinderen en zij, die wij liefhebben, zullen niet alleen de tarwe, maar ook het onkruid maaien, dat wij in ons leven, op onzen *akker*, gezaaid hebben. Ook onze ondeugden kunnen op onze kinderen overgaan.

Volgens een onverbidde lijke wereldorde wor-

den de misdaden der ouders op de kinderen bezocht.

De wet, welke de erfelijkheid van goede en kwade eigenschappen beheerscht, is nog zeer onvolledig bekend: wij weten, dat lichaamskwalen, die wij ons door eigen schuld hebben op den hals gehaald, op onze kinderen kunnen overgaan; dat groote aanleg voor een speciaal vak van de ouders op de kinderen kan overerven; — maar hoe het komt, dat kinderen van dezelfde ouders met zulk een verschillenden aanleg, het eene ten goede, het andere ten kwade ter wereld komen, dat weten wij niet.

Daarom moeten wij waken alle dagen van ons leven, opdat niet te eeniger ure onkruid op onzen akker gezaaid worde, dat ten verderve kan leiden van hen die wij liefhebben.

Zoo dikwijls zien wij reeds gedurende ons leven dat onkruid welig opschieten. Dan stijgt de stille bede uit ons hart op: »O! dat ons »leven gespaard moge worden, om dat onkruid »uit te wieden, opdat de tarwe moge opgroeien »tot een rijken oogst!» Hoe gaarne willen wij dan afzien van al het aardsche of hemelsche genot, als wij maar kunnen sterven in de overtuiging dat, *wat het onkruid betreft*, het niet

een ander zal zijn die zaait en een ander die maait.

Ik heb het geluk gehad op mijn levenspad te ontmoeten den Lutherschen predikant Johannes Schuurman. Het was aan boord van de stoomboot tusschen Batavia en Samarang dat ik het eerst met hem kennis maakte. Wij raakten weldra in gesprek over godsdienst. Toen hij bemerkte hoezeer ik in mijne zienswijze met hem verschilde, stelde hij alles in het werk, mij tot de zijne te bekeeren. Zoo iemand daartoe in staat ware geweest, dan zou het hem zeker gelukt zijn; want een ernstiger overtuiging gepaard aan een godgewijd leven, heb ik nimmer ontmoet. Ik zei hem, dat de wondergeschiedenissen van het nieuwe testament de eerste aanleiding waren geweest, waardoor mijn geloof in het goddelijke gezag van den bijbel geschokt was geworden. — Zijn antwoord daarop was: »Ik kan mij niet voorstellen, hoe die wonderen »iemand eenige moeilijkheid in den weg kunnen »leggen: niets gaat in mijn oog boven het »wonder der *wedergeboorte*, dat ieder in zichzelf kan waarnemen.»

Dikwijls had ik menschen ontmoet die be-

weerden uitverkoren en wedergeboren te zijn, maar nooit had ik aan hun woorden of daden bemerkt, dat er in het binnenste dier menschen zoo iets buitengewoons had plaats gehad, dat zij dat als het grootste wonder konden beschouwen.

Maar dat *die* man waarheid sprak, daaraan twijfelde ik niet; de toon, waarop hij het zeide: diep, ernstig en zacht, overtuigde mij, dat het geen zelfverheffing was. Neen; in nederigen ootmoed had hij het gezegd, als het ware on-danks zichzelf. Hij weidde er niet verder over uit, en nooit hebben wij dat punt weer aangeroerd.

Eerst langen tijd daarna heb ik mij eenigszins een voorstelling kunnen maken van hetgeen er in zijn binnenste moet hebben plaats gehad. — Als door een bliksemstraal was het licht voor hem opgegaan, dat God in hem woonde, leefde en werkte. Hij voelde den gloed van *het heilige vuur, dat haat en vrees verteert*.

Alle tweespalt was weg, alle twijfel verdwenen; het was licht, helder licht rondom hem! Geen haat of vrees verduisterde meer zijn binnenste; zijn geheele hart was vervuld door het zalige gevoel der reinste liefde.

Ook het leerstuk der wedergeboorte, zoo innig zamenhangend met dat van de eenheid Gods met den mensch en met de, voor den mensch waarneembare, schepping, is uit de wereldbeschouwing der Hindu's tot ons gekomen.

Indien de woorden: »Voorwaar, voorwaar, »zeg ik u, tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koningrijk Gods niet »zien;» indien die woorden gesproken waren geworden tot een Brahmaan, dan zou deze daarop zeker niet het antwoord gegeven hebben, dat Nicodemus, een geleerde fariseër, een overste der Joden daarop gaf: »Hoe kan een »mensch geboren worden, *nu* oud zijnde? Kan »hij ook andermaal in den schoot zijner moeder ingaan en geboren worden?»

In den aanvang van een sanskrit-boekje, Hitopadeça of de vriendelijke les genaamd, vraagt een vorst in eene vergadering van Brahmanen: »Wie uwer is in staat de wedergeboorte te »bewerken van mijne zonen, die thans op den »slechten weg zijn?»

Die vraag komt in deze dagen dikwijls bij velen onzer op.

Om in het hoogste onderwezen te worden, kunnen wij onze kinderen niet meer zenden tot

hen, die van eene wereldbeschouwing uitgaan, die de onze niet meer kan zijn.

Zij, die het meest met onze zienswijze overeenkomen, meenen nog altijd verplicht te zijn, eenigzins te blijven vasthouden aan het denkbeeld der persoonlijke onsterfelijkheid, omdat zij meenen, dat dit de laatste band is, die hen met het Christendom verbindt en zij geen Christenleeraars kunnen zijn, als zij openlijk het woord van Goethe tot het hunne maken: »de *tijd* is mijn erfdeel, mijn akker is de tijd!"

Het aantal dier mannen verdwijnt gaandeweg; zij worden door geen nieuwe vervangen.

In het modernisme is geen levenwekkende kracht, zoolang het blijft hinken op twee gedachten.

Bovendien hebben de modernen in den laatsten tijd de voorkeur gegeven aan de drie eerste Evangelien, omdat zij meenden, daarin het oorspronkelijke Christendom, het beeld van den geschiedkundigen Jezus te vinden. Het gevolg daarvan is, zooals Von Hartmann terecht aanmerkt, dat zij ons tot het Joden-Christendom terugbrengen, en de oogenschijnlijke vooruitgang in werkelijkheid achteruitgang is. ⁽²³⁾

Naar mijn oordeel leert het Christendom ontwijfelbaar onsterfelijkheid, maar is het nog altijd niet bewezen dat Jezus daarmede persoonlijke onsterfelijkheid heeft bedoeld. Ik kan niet anders zien, dan dat het Brahmaansche onsterfelijkheidsgeloof reeds in de vroegste tijden heeft behoord tot eene der vele richtingen van het Christendom, en dat iemand dus alle recht heeft zich Christen te blijven noemen, als hij zich bij die richting aansluit.

Onze eenige hoop blijft altijd op het 4de Evangelie gevestigd. Mocht het algemeen erkend worden, dat in het Evangelie van Johannes de levende kern te vinden is, waaraan het Christendom zijn ontstaan als wereldgodsdienst te danken heeft, en waardoor het zich telkens kan verjongen tot een nieuw leven; dan behoeven wij niet meer te vragen welke de godsdienst der toekomst zal zijn; dan weten wij dat het Christendom zich eenmaal over de geheele aarde zal verbreiden; dan weten wij dat de Zoon des Menschen, die zijn geheele leven Gode had gewijd, den dood niet zien zal. Dan weten wij dat de Goddelijke kracht, die in ons tot ontwikkeling is gekomen, ook na onzen dood eene kracht, een engel Gods zal

blijven; dat ons beeld zal worden gedragen in de harten dergenen, die wij hebben liefgehad, door *hunne* liefde gereinigd van de smetten, die ons hier op aarde aankleefden.

Met een blij gemoed zien wij af van het loon der deugd, zoowel hier als hiernamaals, zoodra wij de overtuiging in ons omdragen, dat het goede, dat wij in ons leven hebben gesticht, onvergankelijk is en tot heil zal strekken van alle volgende geslachten tot het einde der dagen.

AANTEEKENINGEN.

Voor de transcriptie van Indische woorden heb ik de gewone, ook door Prof. Kern in zijne Geschiedenis van het Buddhisme in Indië gevolgd, gebruikt. Alleen met dit onderscheid, dat ik *v* niet door *w* heb vervangen.

- (1) bl. 7. Gauri beteekent lichtgeel, eene der vele namen van Çiva's vrouw. In haar liefelijke gedaante is zij: *Umā*, glans, het toonbeeld der schoonheid: *Gauri*, lichtgeel of schitterend; *Pārvati*, dochter van den Berggod, ook *Haimavati*; *Jaganmātā*, moeder der wereld.

In haar schrikwekkenden vorm is zij *Durgā*, de ongenaakbare; *Kāli*, de zwarte of de kracht des tijds; *Candi*, de verbolgene; *Bhairavi*, de verschrikkelijke.

- (2) bl. 7. Gaugā, de schutsgodin van de rivier Ganges.
(3) bl. 7. Meru, de berg bij uitnemendheid, die het middelpunt der wereld is. Ook *Sumeru*, de schoone berg, waarnaar de hoogste berg op Java genoemd is.
(4) bl. 10. De drie werelden zijn: de aarde, de hemel en de onderwereld.
(5) bl. 11. Het Malaya-gebergte, gelegen langs de kust van Malabar.
(6) bl. 14. Çabara, naam van een der inheemsche volksstammen, die Indië vóór de komst der Ariërs bewoonden.

- (7) bl. 14. Merkwaardig is de vriendschap tusschen een Hindu van edelen bloede en een Çabara. Volgens de Westersche opvatting van het Kasten-wezen, zoude een dergelijke vriendschap onbestaanbaar zijn.
- (8) bl. 15. Mâtanga-muktâ. kan niet anders beteekenen dan paarden afkomstig van wilde olifanten.
- (9) bl. 17. Devi is het vrouwelijke van *deva*, god. Het is een titel die aan vorstelijke personen wordt gegeven.
- (10) bl. 19. De trilling van het rechter oog is voor een verliefde een gunstig voorteeken.
- (11) bl. 19. Dit beeld doet denken aan dat van Ariadne.
- (12) bl. 21. Çiva wordt met de halve maan op 't voorhoofd afgebeeld.
- (13) bl. 22. Aryaputra, zoon van edelen huize, is de titel die een vrouw aan haar man of verloofde geeft.
- (14) bl. 23. De Hindus hebben hunne astrologie grootendeels aan de Grieken ontleend.
- (15) bl. 23. Muni is een askeet, die zich de gelofte van stilzwijgen heeft opgelegd.
- (16) bl. 27. Tryaksha, drieoogig, een bijnaam van Çiva, beteekent, dat hij het verledene, het tegenwoordige en de toekomst ziet.
- (17) bl. 27. Vidyâdhari is het vrouwelijke van Vidyâdhara; Javaansch: widâdari.
- (18) bl. 28. Kaçyapa is een der aartsvaders, uit wie al wat leeft is voortgesproten.
- (19) bl. 29. De Garuða is het beeld van het alles verslindende vuur der zon; hij is het voertuig van Vishnu.
- (20) bl. 29. „Amrita is de drank der onsterfelijken, der onsterfelijkheid; het is in afkomst geheel, in beteekenis nagenoeg, „hetzelfde woord als het Grieksche Ambrosia.” — Kern, Vert. Çakuntalâ.
- (21) bl. 30. De slang is het zinnebeeld der valscheit geworden, omdat zij een dubbele tong heeft.

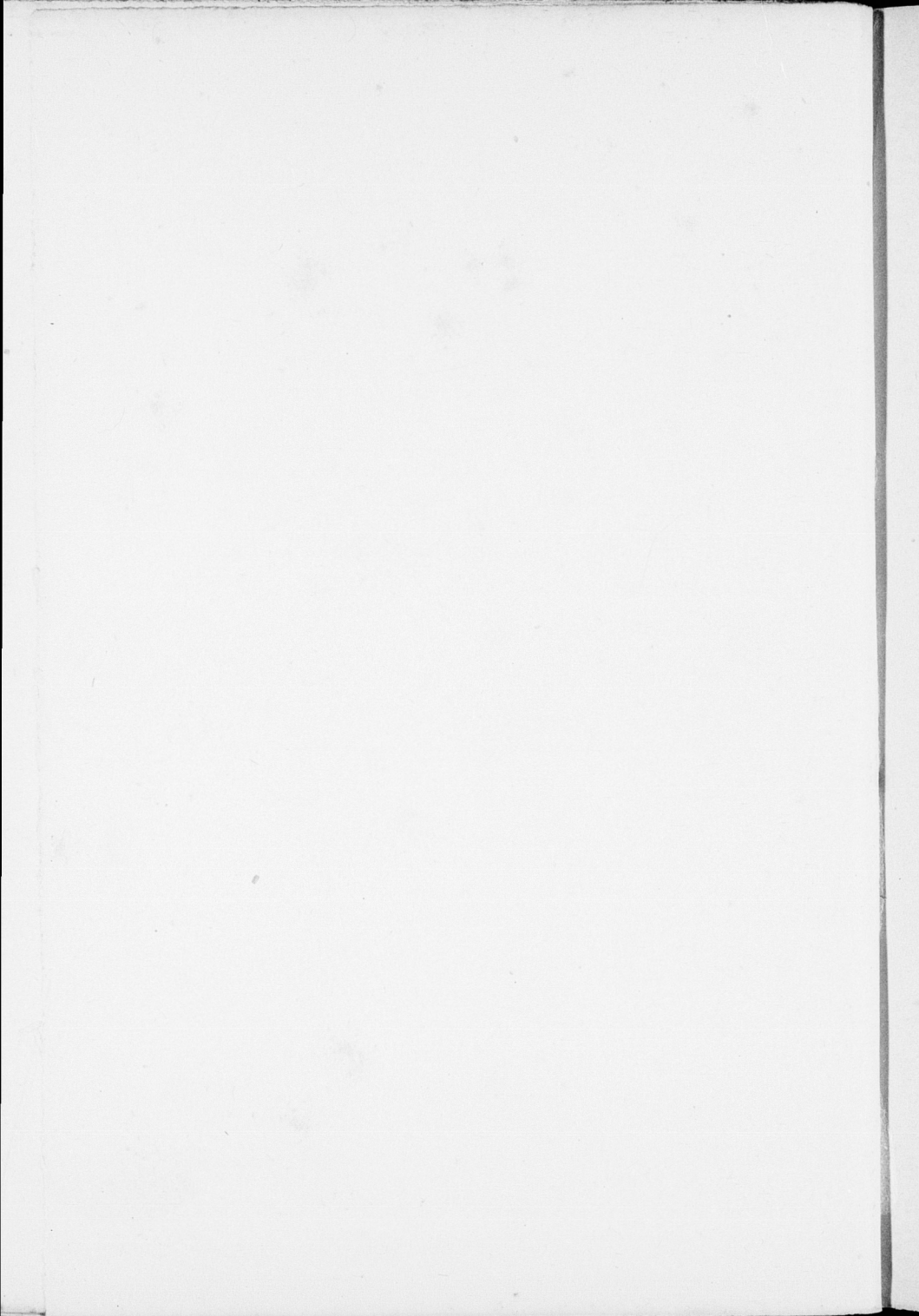
- (22) bl. 31. Het woord Vasuki vindt men terug in Besoekie, eene Residentie op Java.
- (23) bl. 37. Moksha is volkomen verlossing van persoonlijk bestaan en oplossing in het Brahman.
- (24) bl. 40. Bodhisattva is iemand die op 't punt staat de waardigheid van een Buddha te bereiken.
- (25) bl. 43. De moraal der geschiedenis is blijkbaar deze, dat het onmogelijk is door milddadigheid het menschdom gelukkig, ja zelfs tevreden te maken; alleen het voorbeeld van geheele zelfopoffering kan daartoe leiden.
- 26) bl. 45. Eduard von Harimann.
- (27) bl. 47. Eduard von Hartmann, *Das Religiöse Bewusstsein der Menschheit*, bl. 274.
- (28) bl. 72. Eduard von Hartmann, *Das Religiöse Bewusstsein der Menschheit*, bl. 604 en 605. Dr. A. Kuenen, de Godsdienst van Israël, Deel II, bl. 508 en 509. „Doch niet minder waar „is het, dat in het christendom de Godsdienst van Israël zijne „bestemming bereikt en Wereldgodsdienst wordt.” En verder : „Wat zij (de Joden) der Christelijke Kerk verwijten, dat zij „aan haar oorsprong niet altijd getrouw gebleven is en ele- „menten heeft opgenomen die, met het Judaïsme vergeleken, „veeleer als afval tot het heidendom, dan als ontwikkeling en „vooruitgang moeten worden beschouwd — vele Christenen „hadden het reeds vóór hen erkend en de handen aan het „werk geslagen om daarin verbetering te brengen.”

Id. bl. 559 en 560, waar de woorden van Dr. A. Réville worden aangehaald : „Het Talmudische Jodendom zal op zijne „beurt moeten wijken voor de nieuwere beschaving, evenals „het priesterlijke Jodendom bezweken is onder de slagen van „het Romeinsche rijk. *Het monotheïstische, zedelijke, geestelijke „Jodendom zal blijven.* Indien het Judaïsme met beslistheid „deze richting kiest en volgt, gelijk vele zijner uitstekendste „belijders dat wenschen en aanrâden, dan zal het niet ver meer

„afstaan van het moderne Christendom, dat, van zijnen kant, „het geloof in Gods eenheid op den voorgrond stelt en dien- „tengevolge bij de Joden niet meer denzelfden weezin opwekt, „als het rechtzinnige Christendom met zijne leer der Drieëen- „heid. Volledige samensmelting blijft vooralsnog onwaarschijn- „lijk. Doch wanneer men zich onderling verstaat en wederkeerig „hoogacht; wanneer het gemeenschappelijk verkeer van be- „lemmeringen bevrijd en vrije uitwisseling van gedachten be- „vordert wordt; wanneer de godsdienstige vereenigingen, de „eene na de andere, hare wapenrusting afleggen, om zich te „wijden aan het werk des vredes en der algemeene verbroe- „dering — dan bestaat er geene reden om voor het gods- „dienstig leven schade te vreezen, wèl om het beste te hopen „voor zijne krachtige ontwikkeling en gezegende werking.”

VERBETERING.

Bl. 17, r. 18—22 is foutief vertaald. Er staat woordelijk: „Dat
„meisje is rijk op aarde, wier met armbanden versierde hand ge-
„vat wordt door hem, die een schat is van vriendschap, weldadig-
„heid, mededoogen en standvastigheid.”

SNELPERSDRUK VAN H. C. A. THIEME — NIJMEGEN.